

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Н.В. Дикань, С.В. Шубіна, Т.М. Журавель,
Харківська філія Української академії банківської справи*

Україна має задовільні стартові умови щодо поступового підключення до загальноцивілізаційних процесів. Насамперед, ми маємо науково-технічний, інтелектуальний потенціал і висококваліфіковану робочу силу, а це є головним у системі сучасного виробництва. Крім того, створено можливість швидкого демонтажу тоталітарної системи та вироблення сучасних економічних форм і управлінських механізмів, не обтяжених минулим адміністративним механізмом.

Економіка третього тисячоліття – це економіка “думки”, основою якої є якість людського капіталу, а він в Україні за багатьма параметрами не поступається перед аналогічними показниками розвинених держав. Так, український економічний генофонд має в своєму активі тривалий період існування приватної власності на землю, досвід ринкового господарювання в складі інших держав, широкий розвиток кооперативних економічних форм, кредитних спілок тощо. Виходячи з цього, економічна модель України формується на основі і загальноцивілізаційних, і генетико-історичних джерел.

Головним напрямом реалізації такої моделі є широкомасштабна модернізація економіки, яка передбачає оновлення на сучасній основі матеріально-економічних структур, усієї системи суспільного виробництва.

Ефективне функціонування системи суспільного виробництва можливе лише за умови створення адекватної інфраструктури, конкурентного середовища, відповідних інституційних форм, законодавчого забезпечення економічної модернізації. Мають сформуватися відповідні податкова, фінансова, банківська системи, адміністративно-правові структури на всіх рівнях державного та економічного управління.

Економічна модернізація потребує також відповідної якості людського капіталу як щодо професійно-кваліфікаційного рівня, так і його економічної свідомості.

Отже, головна спрямованість економічної модернізації полягає у диверсифікації напрямів, форм і засобів економічної політики, у наданні цьому процесові всеохоплюючого, системного характеру. Крім того, треба визначити пріоритети економічної модернізації в Україні, а також науково обґрунтувати об'єктивно існуючі в нашій економіці галузі виробництва, окремі товарні пропозиції і групи, спроможні забезпечити міцні конкурентні засади як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Так, потенційно пріоритетними є високотехнологічні галузі (ракетно-космічна техніка, літако- і моторобудування, електрозварювання, порошкова

металургія, біотехнологія, окремі виробництва ВПК). Друга група – це галузі АПК. Вони мають унікальні природні основи і глибокі традиції культивування та експорту різноманітних продуктів харчування. Третя група – це транзитні перевезення вантажів, транспортування нафти, газу, електроенергії, надання інших міжнародних послуг у сфері транспорту, зв'язку, телекомунікацій.

Пріоритетні галузі повинні бути головним об'єктом стимулювання засобами фінансової, грошово-кредитної, цінової, податкової політики. Така модель розвитку економіки орієнтується насамперед на власні ресурси та можливості, на наявний природний та людський потенціал. Її домінантою є розвинутий, цілісний, місткий ринок з розгалуженою системою поділу і кооперації праці між областями, виробництвами, регіонами України.

Ще один дуже важливий напрямок, який не можна обійти при впровадженні заходів економічної модернізації в Україні, – це проблема створення сприятливого економіко-правового середовища для національного товаровиробника, яке б дозволяло і стимулювало останнього працювати у легальному секторі економіки. Розв'язати це питання тільки ринковими методами нині неможливо. Для цього необхідне цілеспрямоване, а інколи навіть жорстоке державне регулювання. Для формування такого середовища треба вирішити, щонайменше, чотири взаємопов'язані завдання:

1. Перебудова податкової системи.
2. Створення стабільної системи господарського законодавства. Так, на сьогоднішній день наше господарське законодавство є вкрай нестабільним і внутрішньо суперечливим. Наприклад, Закон України “Про підприємства в Україні” за час своєї дії змінювався і доповнювався 36 разів, Закон України “Про підприємництво” – 28 разів.
3. Забезпечення безпеки підприємницької діяльності для суб'єктів господарювання різних форм власності.
4. Зважена інвестиційна політика держави.

Проблема забезпечення безпеки підприємницької та в цілому господарської є вкрай важливою. Вона – один з головних чинників, які формують мотивацію до ефективної підприємницької діяльності, заощаджень, інвестиційної діяльності.

Відсутність сприяння економіко-правового середовища призвела до виникнення в українській економіці тенденції до поступового зниження конкурентоспроможності більшості вітчизняних виробників і в цілому національної економіки в глобальному конкурентному середовищі. Цей процес істотно послаблює функцію стратегічного прогнозування і планування на рівні фірми. Ця функція у фірмах індустріально розвинутих країн є однією з головних. На наших підприємствах у кращому випадку здійснюється поточне і середньострокове планування, а в гіршому – тільки поточне. Цим істотно послаблюється мотивація до заощаджень та їх використання як внутрішнього інвестиційного ресурсу. Немає сенсу розробляти стратегічні плани і прогнози, заощаджувати і здійснювати капіталовкладення, коли у будь-який момент

може змінитись економічно-правове середовище і всі плани будуть “зламані”, заощадження і капіталовкладення повністю або частково втрачені.

Більшість таких ресурсів, які могли б бути нагромаджені і використані як інвестиційні ресурси, максимально використовуються, як правило, на невиробничі цілі. Таке становище призводить до деформацій у відтворювальному процесі порушення його нормальних пропорцій. Виникають значні деформації у відтворенні основних промислово-виробничих фондів, не використовуються досягнення НТП у виробництві та відтворювальному процесі, значно послаблюється інноваційний процес.

Такі деформації спричиняють погіршення якості всіх складових процесу виробництва, що, в свою чергу, призводить до підвищення собівартості та зниження якості продукції більшості українських товаровиробників, отже, і до зниження їх конкурентоспроможності української економіки в глобальному конкурентному середовищі.

Слід зазначити, що в нинішніх умовах неможливо подолати всі існуючі негативні тенденції без великомасштабної інвестиційної підтримки. В процесі реформування економіки головним завданням має стати забезпечення позитивних змін у всіх ланках народногосподарського комплексу. А це вимагає залучення значних обсягів коштів. Слід враховувати, що внутрішні джерела фінансування обмежені.

Для залучення значних обсягів приватних інвестицій шляхом участі в акціонерному капіталі необхідно розширити і поглибити реформи фондового ринку, і перш за все, створити ефективний вторинний ринок цінних паперів. Необхідно прискорити завершення нормативної бази розвитку фондового ринку з метою цивілізованого перерозподілу на користь інвестора.

Для формування і функціонування ринку цінних паперів, який би забезпечував захист прав інвесторів, сприяв вкладенню коштів в цінні папери підприємств, посилював виробничу дисципліну суб'єктів господарювання і спрямовував на підвищення ефективності роботи, необхідно забезпечити концентрацію торгівлі цінними паперами на фондових біржах та позабіржових торгових системах; сприяння інформаційної прозорості ринку; підвищення ролі держави у створенні сприятливого інвестиційного клімату та формування пріоритетів економічного розвитку.

Основними напрямками вдосконалення інвестиційного клімату можна вважати:

- впровадження конкурсної системи урядових інвестицій для вибору високоефективних проектів;
- розширення меж використання коштів від приватизації;
- залучення інвестицій вітчизняних підприємств та відстоювання їх інтересів на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- залучення приватних іноземних інвестицій;
- залучення коштів населення;

- розвиток самофінансування підприємств шляхом звільнення їх від податку на прибуток в тій частині, яка спрямовується на інвестування виробництва;
- застосування прискореної амортизації;
- розвиток спільних підприємств, розвиток міжнародного лізингу, імпорту ліцензій, технологій.

Дикань, Н.В. Деякі аспекти модернізації економіки України на сучасному етапі / Н.В. Дикань, С.В. Шубіна, Т.М. Журавель // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2002. – Т. 6. – С. 222–225.